

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความกตัญญูของชาวจีนที่สะท้อนผ่านพิธีกงเต็ก : กรณีศึกษาพิธีกงเต็กจีนไหหลำในสังคมไทย” นี้ สามารถวิเคราะห์และสรุปอภิปรายผลโดยการมองผ่านพิธีกรรม มีประเด็นต่างๆ น่าสนใจ นอกเหนือจากคุณค่าความกตัญญูที่ตั้งเป็นประเด็นหลัก

สรุป - อภิปรายผลการวิจัย

คุณค่าความกตัญญู

โดยรวม คำว่า กงเต็ก มีความหมายว่า การร่วมกันทำการส่นองคุณผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งบ่งชี้ถึงการแสดงความกตัญญูโดยปริยาย เฉพาะพิธีกงเต็กจีนไหหลำที่ทำการวิจัยนี้พบว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างที่สะท้อนถึงความกตัญญู ตั้งแต่การที่ลูกหลานต้องแต่งกายเข้าพิธีด้วยชุดกระสอบที่เรียกว่า “ชุดกตัญญู” หรือลักษณะความสั้นของเลียงโฮ” หรือไม้กระบอง ที่ลูกชายจะต้องใช้ค้ำยันตัวเองในวาระที่เดินทางไปส่งศพ เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งถึงความอดทน คั้นคั้น อุดสาณะที่ลูกๆ จะสามารถทำให้บุพทวาริได้ เพื่อส่นองคุณ นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีกรรมก็พบว่าพิธีโก้ยเกียดหรือพิธีแก้กรรมให้ผู้ตาย(ชาย) พิธีผัว่วยเหลียนสี่ หรือพิธีชำระสระโลหิตมารดา ให้ผู้ตาย (หญิง) ด้วยตระหนักในความจริงว่า คนเป็นจะทุกข์ยากอย่างไร ก็ยังมีลมหายใจที่จะต่อสู้ดิ้นรนได้ แต่เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ก็จะไม่สามารถแก้บาป แก้กรรมให้ตัวเองได้อีกต่อไป สอดคล้องกับบันทึกของลาอูแบร์²⁰ ที่ว่า “เป็นหน้าที่ของภรรยาที่จะต้องอนุเคราะห์คนตาย หาใช้คนเป็นไปร้องขอให้คนตายอนุเคราะห์คนไม่”

พิธีฉั่นกวัน หรือการเบิกวิญญาณจากโลงศพ โดยอ้างความกตัญญูของลูกหลานเป็นเหตุผลสำคัญ เป็นเครื่องต่อรองกับตัวกวัน แม้ทำที่สุดจะสำเร็จด้วยการติดสินบน แต่ก็มีการนำคุณธรรมกตัญญูมาอ้างเป็นเหตุผลสำคัญ โดยมีได้อ้างคุณธรรมอื่น

²⁰ ลาอูแบร์ เป็นราชทูตฝรั่งเศส ซึ่งเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรียังกรุงสยามในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้เคยรู้เห็นขนบธรรมเนียมวิถีชีวิตของชาวจีนที่ตั้งเกี่ย จึงถ่ายทอดความรู้ความคิดจากสิ่งที่ตนรู้เห็น เพื่อเปรียบเทียบกับการปลงศพชาวสยามสมัยกรุงศรีอยุธยา (ดูรายละเอียดใน “จดหมายเหตุลาอูแบร์ เล่ม 1 แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร หน้า 542-558)

พิธีเดินสะพาน เป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นหนึ่งที่สะท้อนถึงความพร้อมเพียงของลูกหลานที่ตั้งใจนำวิญญาณไปส่งยังดินแดนปรภพ แม้ในพิธีกรรมอื่นจะขาดลูกหลานบางคน แต่ในขั้นตอนนี้มักอยู่กันครบถ้วน และแม้หลานห่างๆ บางคนจะไม่ได้สวมชุดกระสอบก็ยังได้รับการอนุโลมให้เข้าร่วมพิธีได้ ขั้นตอนสุดท้ายคือการเผาเครื่องกระชายอุทิศให้ ก็เป็นการสะท้อนความกตัญญูที่ต้องการให้วิญญาณพอใจ สุขใจ กับการใช้ชีวิตหลังความตาย คุณค่าความกตัญญู จึงเป็นหน้าที่โดยเปิดเผย (manifest function) หรือเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรง ในความหมายทางมานุษยวิทยา

พิธีกรรมช่วยชดเชยอารมณ์เศร้าผ่านการจำลองเหตุการณ์

นอกเหนือจากความรู้สึกที่ได้แสดงความกตัญญูอันเป็นบทบาทหน้าที่โดยเปิดเผยดังกล่าวแล้ว พิธีงเด็กเฉพาะของจีนไหหลำนี้ยังมีบทบาทหน้าที่อย่างซ่อนเร้นหรือโดยอ้อม (latent function) ต่อผู้เป็นลูกหลานญาติมิตร โดยผ่านการจำลองเหตุการณ์ เพราะความตาย คือสิ่งเร้นลับเป็นโลกของจิตวิญญาณ ที่คนเป็นไม่สามารถล่วงรู้ได้ ความไม่รู้ ทำให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวล ดังนั้นมนุษย์จึงสร้างพิธีกรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงโลกของคนเป็นกับโลกของคนตาย ที่ลึกลับ น่าสะพรึงกลัว ในพิธีงเด็กจีนไหหลำนี้พบว่า จะให้ความสำคัญกับการแสดงใจก่อนข้างมาก เพื่อจำลองเหตุการณ์ชีวิตหลังความตาย เช่น การเดินทางไปสู่ปรโลก การนำดวงวิญญาณมาเข้าร่วมพิธีกรรม การพิพากษาจากเขมบ่ไหล่หวัง หรือการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ไม่ว่าจะป็นด้านทั้งสิบ (ดับเคียน) มาจบลงด้วยการสร้างความรู้สึกดีๆ แก่ลูกหลานว่า อย่านรีเสี่ยผู้ตายจะดองไปเกิดใหม่ในชาติภพที่ดียิ่งแน่นอน

พิธีผั่วว้วยเหลี่ยนสี่ หรือการชำระสระโลหิตมารดา ก็เป็นการจำลองเหตุการณ์ โดยผ่านการเล่าเรื่อง เป็นการจำลองเหตุการณ์ในอดีต พรรณนาความยากลำบากของมารดาเมื่อคลอดบุตร ซึ่งอาจเทียบได้กับพิธีทำขวัญนาคในคติข้างไทย พิธีผั่วว้วยเหลี่ยนสี่นี้ นำวีเคราะห์เปรียบเทียบกับพิธีนั่งก้อของพวกไตแดง ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในเวียดนาม²¹ ซึ่งทำเมื่อกลับจากการฝึงศพมารดาแล้ว โดย

“ลูกชายทั้งสามของแม่เผ่าจะมานั่งล้อมรอบที่จี้ไฟ โดยจะสวมบทบาทเป็นแม่หลังคลอดลูก มีการนำข้าวกับเกลือมาให้กิน และประคบสมุนไพรตามร่างกาย ในระหว่างนี้ลูกสะใภ้ทั้งสาม²² จะคอยบิบนวดให้ พร้อมกับดัมยาสมุนไพรมาให้ดื่ม การสวมบทบาทของ

²¹ อาจจะมีเค้าเงื่อนเดียวกัน หรือถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กัน เพราะเวียดนามมีเขตแดนใกล้เคียงกับเกาะไหหลำ

²² งานศพนี้มีลูกชายทั้งหมด 3 คน

แม่ในพิธีกรรม ถือเป็นการสร้างความใกล้ชิดในสายสัมพันธ์ระหว่าง แม่-ลูก เป็นครั้งสุดท้าย เป็นการหวนรำลึกถึงอดีต (ดูรายละเอียดใน พิเชฐ สายพันธุ์, 2542 : 12)

ขอย้อนมากล่าวถึงการจำลองเหตุการณ์ชีวิตหลังความตาย โดยเฉพาะเหตุการณ์การเดินทางไปสู่โลกใต้ดิน ที่ฝ่าฟันอุปสรรคมากมาย ซึ่งเป็นการทำให้ลูกหลานญาติมิตร รู้สึกชัดเจนขึ้น ต่อข้อสงสัยว่า ผู้ตายจะต้องผจญกับอะไรบ้าง พิธีกรรมช่วงเช้าจึงมีการแจ้งข่าวตายต่อเทพผู้รักษาหมู่บ้านของผู้ตายในเมืองจีน เป็นการย้ำให้เห็นว่าชาวจีนนั้นให้ความสำคัญกับมาตุภูมิอย่างยิ่ง (เทียบ กับทางโลกก็คือการแจ้งอำเภอเพื่อขอรับใบมรณบัตร) เพื่อให้เทพหรือเจ้าที่มารับดวงวิญญาณไปสู่ ภูมิลำเนาเดิม หรือมาอยู่ร่วมกับบรรพชนที่ล่วงลับไปก่อนหน้านี้แล้ว สื่อสะท้อนแนวคิดนี้ที่เห็น เป็นระบบสัญลักษณ์ได้ชัดเจนอีกส่วนหนึ่ง คือ โองการหรือกระดาษแผ่นใหญ่ที่บรรจุชื่อผู้ตาย บ้านเกิด ชื่อลูกหลาน มีรายละเอียดมากมายและเค้าเซงจะอ่านหลายครั้งในพิธีกรรม

นอกจากนี้ยังมีการจำลองเหตุการณ์ว่าวิญญาณของผู้ตายจะได้รับการปฏิบัติอย่างดีเช่น การรักษาอาการจนหายเจ็บไข้โดยอืด จากคำสั่งของเหยมโหล่หวัง หรือการทำพิธีอาบน้ำ หัวใจให้วิญญาณด้วยที่ท่าอ่อนโยน ก่อนจะนำดวงวิญญาณขึ้นสะพาน ก็ล้วนเป็นภาพที่ทำให้ญาติ มิตรรู้สึกสบายใจ

การเดินทางไปสู่โลกใต้ดินนี้ แม้จะพบอุปสรรคมากมาย แต่ก็สามารถฝ่าฟันไปได้ด้วยดี ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับพิธีศพของไทแดง (ดังกล่าว) ที่ทำหน้าที่เปลี่ยนผ่านสถานภาพของผู้ตายที่สังคมของผู้ตายด้วยกันยอมรับ ดังนั้นในการเปลี่ยนผ่านสถานภาพนี้ ผู้ตายจำเป็นต้องผ่านการยอมรับในสังคม 2 ระดับ คือ ในระดับสังคมของผีด้วยกัน ด้วยการเดินทางกลับไปหาผีบรรพชนเดิมที่อยู่บนเมืองฟ้า และในระดับของสังคมโลกมนุษย์ ด้วยการแบ่งภาคส่วนหนึ่งกลับมายู่ร่วมกันกับลูกหลาน ในสถานภาพของผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีสถานภาพและอำนาจความเป็นผีอย่างสมบูรณ์และมีพื้นที่สถิตอยู่อย่างชัดเจนบนหิ้งผีของเรือน (พิเชฐ สายพันธุ์, 2542 : 5) หากเทียบกับพิธีศพของชาวจีน ก็จะพบว่าหลังการฝังศพจะมีการอัญเชิญรูปและกระดาษรูปขึ้นบูชาบนหิ้งที่บ้าน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอุ่นใจแก่สมาชิกในครอบครัวลูกหลานว่า ผู้ตายมิได้จากหายไปไหน ยังคงอยู่ใกล้ตัว ทำให้รู้สึกสบายใจ มั่นใจ เพราะเชื่อว่าการทำพิธีกรรมอย่างครบถ้วน จะยังความพอใจแก่ผู้ตาย และอำนวยสุขให้ลูกหลาน สิ่งนี้ย่อมเกิดขึ้นสืบเนื่องจากพิธีกรรมที่จำลองเหตุการณ์การเดินทางหลังความตาย ดังกล่าวแล้ว

พิธีกรรมกับการสร้างกรอบเกณฑ์สังคม

ในพิธีดังกล่าวนี้ เราจะได้เห็นการสร้างกรอบเกณฑ์ทางสังคมหลายประการ อาทิ การจัดลำดับแถวลูกหลานในพิธีด้วยสัญลักษณ์สำคัญ คือการแต่งกาย เป็นการจำแนก เพศ รุ่นหรือศักดิ์

ของญาติโดยปริยาย นอกจากนี้ยังสะท้อนคติข้างจีนที่ให้ความสำคัญกับเพศชายอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนที่เป็นผู้ตายหรือลูกหลาน กล่าวคือผู้ตายที่เป็นชาย ลูกหลานจะจัดพิธี ไถยเกียด (แก้กรรม) ให้ เพราะถือผู้ชายเป็นหลักของครอบครัว เมื่อตายแล้วก็จะได้รับการอัญเชิญขึ้นหิ้งผีบรรพบุรุษในแซ่ตระกูลของคน ถ้าเป็นหญิงก็จะต้องอยู่ร่วมหิ้งผีกับสามี จะไม่ไปอยู่กับหิ้งผีบิดามารดาของคน ส่วนลูกชายก็จะรับบทบาทสำคัญในพิธีโดยเฉพาะลูกชายคนโต การเดินแถวลูกหลาน ก็จะกำหนดให้แถวลูกชายนำหน้าเสมอ

นอกจากนี้ในการประกอบพิธีรดน้ำศพโดยภาพรวม ก็จะสะท้อนถึงการทำความดีในขณะที่มีชีวิตของผู้ตาย ที่สามารถเชื่อมโยงหรือส่งผลถึงความพร้อมเพรียงของลูกหลาน หรือสะท้อนถึงจำนวนแขกที่มาร่วมไว้อาลัย อันเป็นผลของการอบรมเลี้ยงดูของผู้ตายเช่นกัน เพราะสิ่งนี้ย่อมมีผลต่อเนื่องมาถึงลูกหลานอย่างแน่นอน

พิธีผ่านด่านสิบด่านที่จำลองผ่านการแสดงงิ้ว ก็เป็นเครื่องเตือนผู้อยู่เบื้องหลังต่อการสร้างกรรมดี

อย่างไรก็ดีในพิธีกรรมบางขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดนี้ ก็มีการผ่อนปรนเช่นกัน เช่นในช่วงของการอัญเชิญเทพโหง่วผิง ซึ่งต้องทำพิธีนานมาก ก็จะผ่อนปรนให้นั่งกับเสื่อได้ มีไม้ยันตลอด หรือลูกหลานที่ดั่งห้องก็ไม่ต้องอยู่ตลอดพิธีกรรมก็ได้ ก็สามารถออกมาหัดผ่อนได้เป็นระยะๆ หรือลูกหลานที่ติดธุระจำเป็นอาจไม่ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมในช่วงกลางวัน แต่ในการทำพิธีข้ามสะพานนำวิญญาณผู้ตายไปส่งปรภพนั้น ถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญที่ลูกหลานทุกคนต้องเข้าร่วมพิธีกรรม

อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่า การให้ความสำคัญต่อคุณธรรมกตัญญูนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับการคาดหวังให้ปฏิบัติระหว่างคนในครอบครัวหรือในโคตรตระกูลเท่านั้น แต่กลับมิได้ยึดถือปฏิบัติต่อสังคมโดยรวม ทั้งนี้โดยพิจารณาจากการที่มีการคิดสินบนด้วยการเผาเครื่องกระคายให้ภูติผีอันธพาลเกือบตลอดพิธีกรรม ซึ่งแม้จะเป็นสิ่งที่ปรากฏในพิธีกรรมตามความเชื่อหรือเป็นสิ่งที่สมมุติ แต่ก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ความกตัญญูของลูกหลานกลับถูกใช้เป็นข้ออ้างของผู้ทุจริต (คือผีอันธพาล) ที่จะใช้แสวงหาผลประโยชน์หรือสินบนจากลูกหลาน แม้คุณธรรมกตัญญูที่เชื่อดีหนักหนาว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งชวดก็ยังคงเป็นเรื่องของผลประโยชน์ นับเป็นคุณธรรมกตัญญูที่ไม่ครบวงจร คือมิได้กตัญญูต่อสังคมวงกว้าง แต่เป็นการฉ้อฉลหรือเรียกร้องผลประโยชน์อย่างไม่ชอบธรรม โดยยกความกตัญญูมาเป็นข้ออ้าง อย่างไรก็ดี นี่เป็นการวิเคราะห์โดยมองผ่านพิธีรดน้ำศพเท่านั้น โดยรวมแล้ว ความกตัญญูในหมู่เครือญาติยังเป็นสิ่งที่ชาวจีนให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

อนึ่ง ในกรณีนี้ อาจเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงคือช่วงที่มีการเคลื่อนศพไปยังสุสานซึ่งมักจะอยู่ในต่างจังหวัดนั้น ขณะที่ขบวนส่งศพต้องข้ามสะพานนั้น มีความเชื่อว่าลูกหลานต้อง

ไปรษณีย์กระดาดเงินกระดาดทอง เสมือนเป็นการซื้อทางหรือเป็นค่าด่าน แต่เมื่อใดก็ตามที่ขบวนส่งศพข้ามสะพานในชุมชนหรือในตัวเมือง ทางราชการ (ไทย) จะห้ามไปรษณีย์กระดาดเงินกระดาดทองที่จะทำให้บ้านเมืองสกปรก ขาดวินัย แต่กลับยินยอมให้ไปรษณีย์เงินจริงๆ ได้ สิ่งนี้ทำให้เกิดแนวคิดเชื่อมโยงว่ามีการแสวงหาผลประโยชน์จากความเชื่อในพิธีงเด็กอย่างชัดเจน

แนวโน้มและบทบาทหน้าที่ของพิธีงเด็กจีนไหหลำในสังคมไทย

การประกอบพิธีงเด็ก มีค่าใช้จ่ายสูงมาก เนื่องจากความซับซ้อนของพิธีกรรม ตลอดจนมีอุปกรณ์ต่างๆ มากมาย สิ่งนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พิธีงเด็ก ค่อยๆ ลดบทบาทหน้าที่ลงไป โดยเฉพาะในหมู่ลูกหลาน ซึ่งกลืนกลายมามีชีวิตแบบสากล และคุ้นเคยกับวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันมากกว่าบุพการี อย่างไรก็ตามแม้จะมีได้ซาบซึ้งหรือเข้าใจภาษาหรือความหมายของพิธีกรรมแต่ละช่วง แต่ลูกหลานบางคนก็อยู่ในบรรยากาศของความเศร้าและได้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก อาลัยอาวรณ์ในขณะที่ทำพิธีให้ ดังนั้นแม้จะต้องใช้จ่ายเงินทองมากมาย ก็ไม่รู้สึกเสียค่าใช้จ่ายด้วยความคิดว่าเงินทองเป็นสิ่งที่ก่อเกิดมาจากผู้ตายนั่นเอง การละเลยไม่ทำให้จะทำให้รู้สึกไม่สบายใจ และถือเป็นความกตัญญูครั้งสุดท้ายที่จะตอบแทน ทั้งได้รู้สึกต่อการเชื่อมโยงจิตวิญญาณถึงผู้ตาย นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงความเป็นชนชาติจีนที่น่าภาคภูมิใจด้วย แต่ก็เชื่อว่าหมครุ่นลูก(รุ่นที่ 2) ไปแล้ว รุ่นหลาน (รุ่นที่ 3) ก็คงไม่ทำให้รุ่นลูกอย่างแน่นอน (พัชรา ลิมอำไพ, 2542 : สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตาม ชาวไทยเชื้อสายจีนบางครอบครัวกลับเห็นว่าพิธีงเด็กจะยังสืบเนื่องไปอีกนาน โดยเชื่อมั่นว่าความกตัญญูจะเป็นแรงเสริมที่สำคัญ มีข้อนำสังเกตว่าบางครอบครัวในขณะที่อยู่ในพิธีกรรม บิลา มารดา ซึ่งเป็นลูกของผู้ตายก็พยายามอธิบายความหมายของพิธีกรรมให้ทราบอย่างละเอียด ทำให้รู้สึกมีส่วนร่วมต่อการทดแทนพระคุณ (สุณิดา และอุดมลักษณ์ สรรเพชญดากร, 2542 : สัมภาษณ์) นอกจากนี้คนรุ่นลูกที่เข้าใจภาษาจีนไหหลำได้ค่อนข้างดี ยังให้ความสนใจขณะคณะงเด็กแสดงงิ้วในช่วงกลางคืน ทั้งสามารถอธิบายให้ผู้วิจัยฟังได้เป็นฉากๆ อย่างละเอียด (สุภาพบุรุษสงวนนาม, 2542 : สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม)

นอกจากนี้ นำสังเกตว่าแม้ในทางความคิด หรือจารีตนิยมจะยกย่องเพศชาย และให้บทบาทอย่างสูงกับลูกหลานผู้ชายในการประกอบพิธีงเด็ก แต่ในสิ่งที่เกิดขึ้นจริงก็คือ เพศหญิง โดยเฉพาะลูกสาวกลับมีบทบาทกำกับกับคนในตระกูล ตั้งแต่การแนะนำเรื่องของการแต่งชุดขาว-ชุดกระสอบ เพื่อการเข้าพิธีกรรมให้ลูกหลานเข้าใจ หรือการมีส่วนอย่างสำคัญ ในการประสานงานกับคณะผู้ประกอบพิธีให้ (มารศรี ถาวรศักดิ์เจริญ, 2542 สัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม)

พิธีงเด็กจีนไหหลำ อาจจะไม่มีความหมาย ต่อการสะท้อนคุณธรรมกตัญญูอย่างเข้มข้นเหมือนสังคมในอดีต แต่พิธีนี้ก็อาจจะยังมีการสืบเนื่อง แม้จะลดบทบาทลงไป ทั้งนี้

เพราะยังมีความหมายต่อการสะท้อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าภาพ ยิ่งหากพิธีกรรมได้รับการปรับเปลี่ยนขึ้นตอนแต่ละขั้น เพื่อให้เกิดความลึกซึ้งต่อความหมายที่ทำให้ผู้ล่วงลับ สิ่งนี้ก็น่าจะใช้เป็นกลไกทางสังคมที่จะช่วยสร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวได้เป็นอย่างดี และพิธีงเด็กก็จะมีใช้พิธีกรรมทิ้งมัจจุหรือเป็นเพียงแค่ “ทำคามกันมาเป็นประเพณี” แต่สามารถให้ความหมาย ทั้งสร้างโลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อยู่ข้างหลังได้อย่างดี แม้ในภาวะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ

ข้อเสนอแนะ

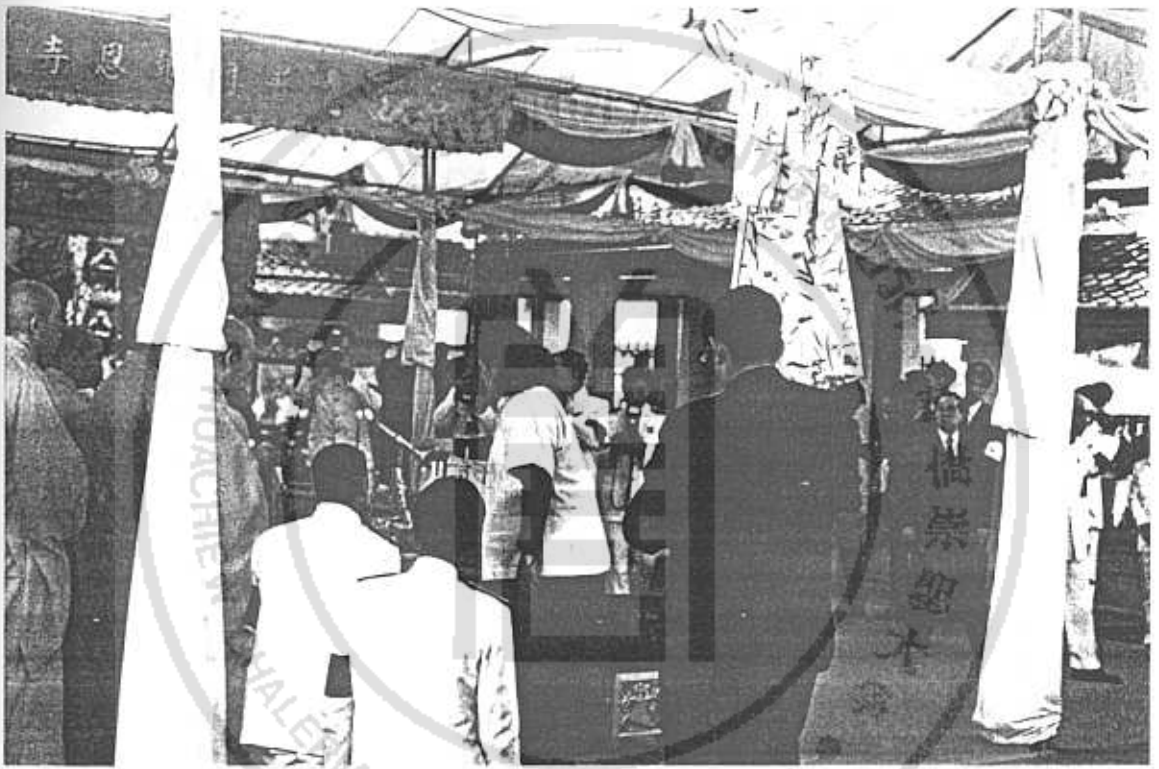
พิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย อาจนับเนื่องเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด ในกระบวนการพิธีกรรมในวงจรชีวิตทุกพิธีกรรม เพราะมีความสัมพันธ์กับโลกกลับหรือกับความตายที่อธิบายได้ยาก การมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ช่วยทำให้ญาติมิตรผู้ใกล้ชิดไม่รู้สึกรังเกียจ โศกเศร้าจนเกินไปนัก เป็นการนำเสียดายที่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสิ่งนี้น้อยไป เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงในสังคมมากมาย โดยเฉพาะความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีที่ทำให้เห็นว่า พิธีกรรมเป็นเรื่องไร้สาระ จนขาดความใส่ใจในความหมายที่แท้จริงของพิธีกรรม โดยเฉพาะการสื่อสารทางภาษา และดนตรี ซึ่งก็เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจ ดังนั้นจึงน่าจะมีการวิจัยพิธีงเด็กในบริบทของภาษาและดนตรีต่อไป เพราะสิ่งนี้เป็นวัฒนธรรมทางนามธรรม ที่หากไม่ได้รับการบันทึกด้วยหลักการสากล คือระบบสัทศาสตร์ (phonetic) หรือตัวโน้ตดนตรี วัฒนธรรมส่วนนี้ ก็จะสูญหายไปในเวลาไม่นานนัก ซึ่งหมายถึงความสูญเสียต่อการศึกษาทั้งในแง่สังคมศาสตร์คือมานุษยวิทยา หรือในแง่มนุษยศาสตร์ คือดุริยางคศาสตร์ กับภาษาศาสตร์ อย่างแน่นอน ในขณะที่ผู้รู้ในวันจะล้มหายตายจากไป

- ภาพประกอบ

- แผนผัง - แผนที่

- ตัวโน้ตดนตรี - บทสวด

ภาพที่ 1 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงฉลองพระองค์เสื้อกระสอบ
เข้าร่วมในพิธีรดน้ำ ถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538

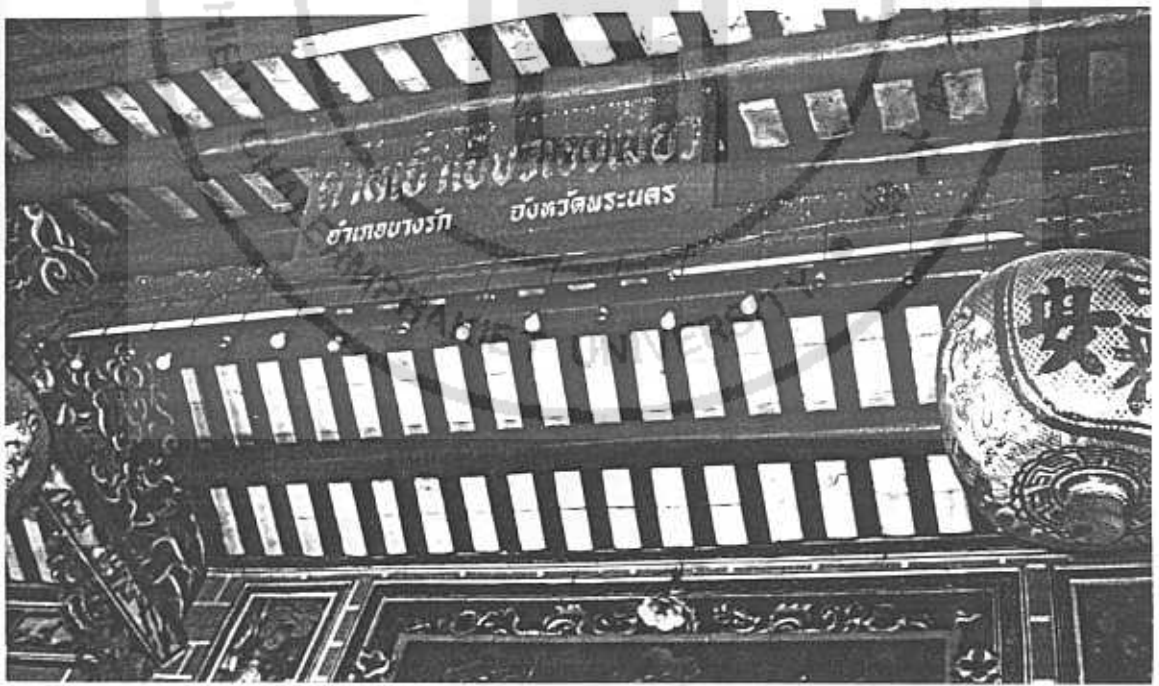

ภาพที่ 2 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขณะทอดพระเนตรเครื่องอุปโภคบริโภคด้วยกระต่าย อุทิศถวายเป็นที่พศสมบัติ ในพุทธเกษตร หลังพระราชพิธีทรงเด็ก ถวายพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมีคุณอุเทน เตชะไพบูลย์ น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายคำอธิบาย เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538 (ภาพและคำบรรยายจากหนังสือ รายงานการวิจัยสนองพระราชประสงค์ฯ, 2540 หน้า 252)

明海忠介公道像

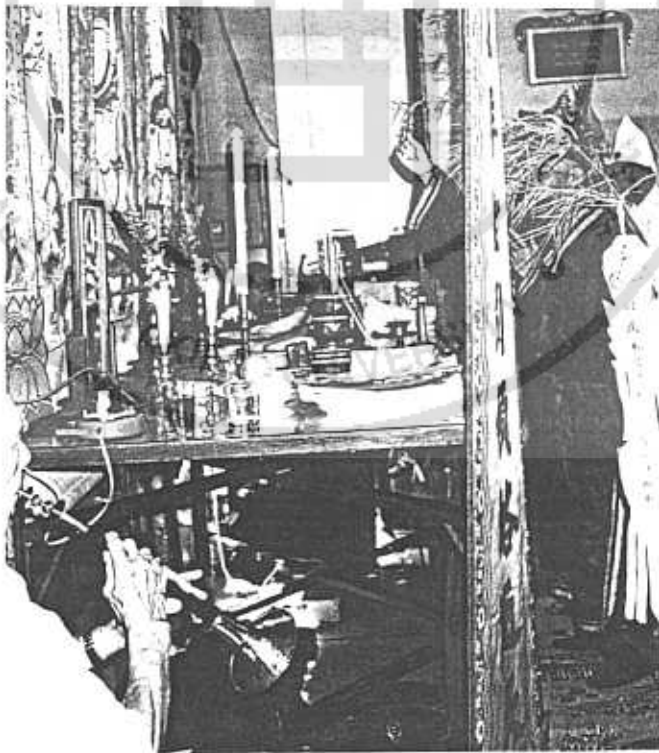
ภาพที่ 3 ภาพเขียน “ไท่กง” บรรพชน ซึ่งชาวจีนไหหลำให้ความเคารพนับถือ

ภาพที่ 4 ศาลเจ้าเก๋าบวงรัก “เจียวเองเบี่ยว” ถ่ายเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2542

ภาพที่ 5 ศาลเจ้าจู้โยโบเนี้ยวหรือศาลเจ้าแม่ทับทิม เจียงเต๋พานซังฮี้ ฝั่งพระนคร อันเป็น
ถิ่นฐานหนึ่งของชาวจีนไหหลำในกรุงเทพฯ

ภาพที่ 6 เจ้าเซ ในชุดดำ ทำพิธีประพรมน้ำมนต์บริเวณมณฑลพิธี
เพื่อความเป็นสิริมงคล

乃山也錄

ภาพที่ 7 บดิมที่ 5 ชื่อ เจียนหลอ (แขนโล่) เทียบคำว่า เข้มโหล่หวัง
ของกงเต็กจิน ไหล่ล่า

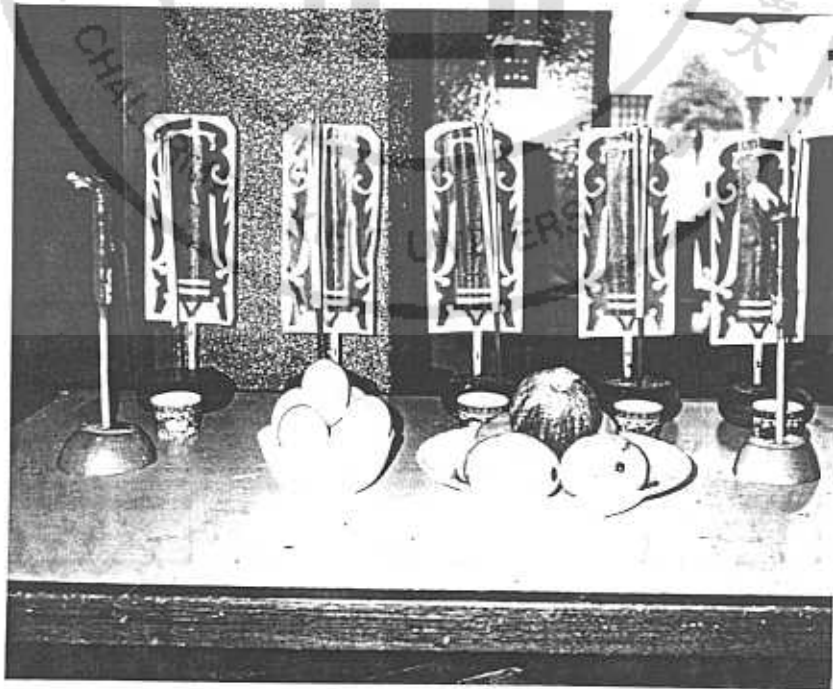
ภาพที่ 8 บดิมที่ 10 ชื่อจวงฉุ่น

ศูนย์บรรณสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

๕๕๖๖๖๖๖๖

ภาพที่ 9 ลูกหลาน ตั้งแถวหน้าที่ตั้งศพ

ภาพที่ 10 ป้ายโหง่วผั่ง หรือเทพผู้รักษาทิศทั้งห้า

ภาพที่ 11 บุตรชาย ช่วยอัญเชิญป้ายโหง่วผั่ง

ภาพที่ 12 เจ้าหน้าที่ต้องคอยเผากระดาษอุทิศให้เจ้าที่เรื่อยๆ ขณะทำพิธี
ช่วงเช้า เห็นธงผ้าดิบมีตัวอักษรสีดำ เป็นการชักธงเจ้าที่ประกาศ
เป็นเครื่องหมายไว้

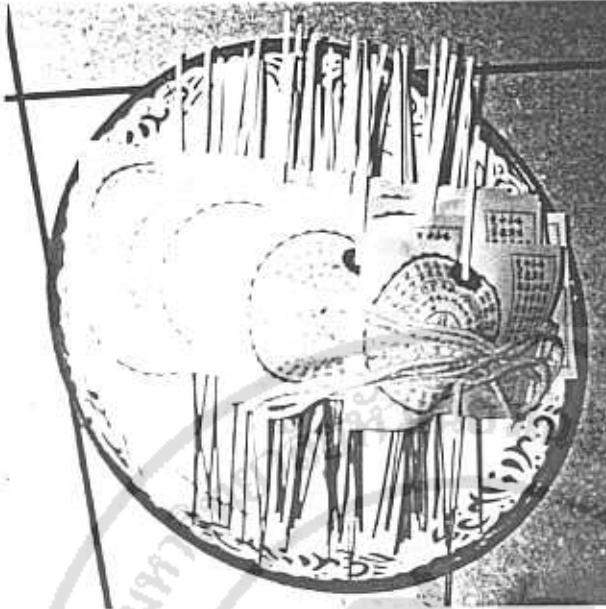

ภาพที่ 13 เสร็จพิธีแล้วจะเชิญธงเจ้าที่ลง เบื้องหน้าเห็นแท่นขมวด

華
橋
崇

ภาพที่ 14 เด้าเซ สวมจีวรสีรุ้ง เปลี่ยนสถานภาพเป็นพระโพธิสัตว์
เพื่อทำหน้าที่เป็นประธานในพิธีกรรม

ภาพที่ 15

คัมภีร์สวดมนต์เขียนรูป
ร้อยสตาลค์รุ สำหรับใช้ใน
พิธีแก้กรรม “โก้ยเกียด”

ภาพที่ 16

หลิม แซ่อู๋ อายุ 42 ปี (พ.ศ.
2542) ผู้ช่วยพิธี กำลังปั้นหัตถ์
เจ้าแม่กวนอิมสำหรับใช้ในพิธี
แก้กรรม เช่นกัน

ภาพที่ 17 เด้าเซ ทำพิธีบริกรรมมนตร์พลางซุห์ดัดเจ้าแม่กวนอิมในพิธีแก้กรรม

ภาพที่ 18 เด้าเซบริกรรมมนต์พลางขมวลปมเรือก

ภาพที่ 19 เพื่อไขนข้าม 'ไหล' ไปให้ลูกหลาน แก่ปมเชือกเป็นสัญลักษณ์ว่า
 แก่ปมกรรมให้ผู้ตาย

ภาพที่ 20 สลับกับภาพปริกรรมคัมภีร์สาวমনตร์

ภาพที่ 21 แล้วส่งให้ลูกหลานและเขาธูปออกมาจตุรูปีกกระถาง

ภาพที่ 22 เคลื่อนแถวลูกหลานมาทำพิธีฝังกัน บริเวณหน้าโรงศพ โดยเด้าเซ ต้องหุ้มหมวกกลับบัวด้วยผ้าขาว

ภาพที่ 23 เต้าเซทำพิธีเบิกวิญญาณออกมาร่วมพิธีกรรมด้วยแส้ที่วัดแก้วังไปมา

ภาพที่ 24

ผ้าที่ทอดยาวจากโลงลงมา
เป็นเหมือนสะพานให้
วิญญาณได้ออกมาตามผ้านี้

ภาพที่ 25 เตรียมเถาะด้วยคิ้วชวานให้แตก

ภาพที่ 26 เต่าเซ ตาม ตีวกวัน กูตผู้รักษาโลงศพว่าเหตุใดจึงกักกัน
วิญญาณไว้ ไม่ให้ออกมาพบลูกหลาน

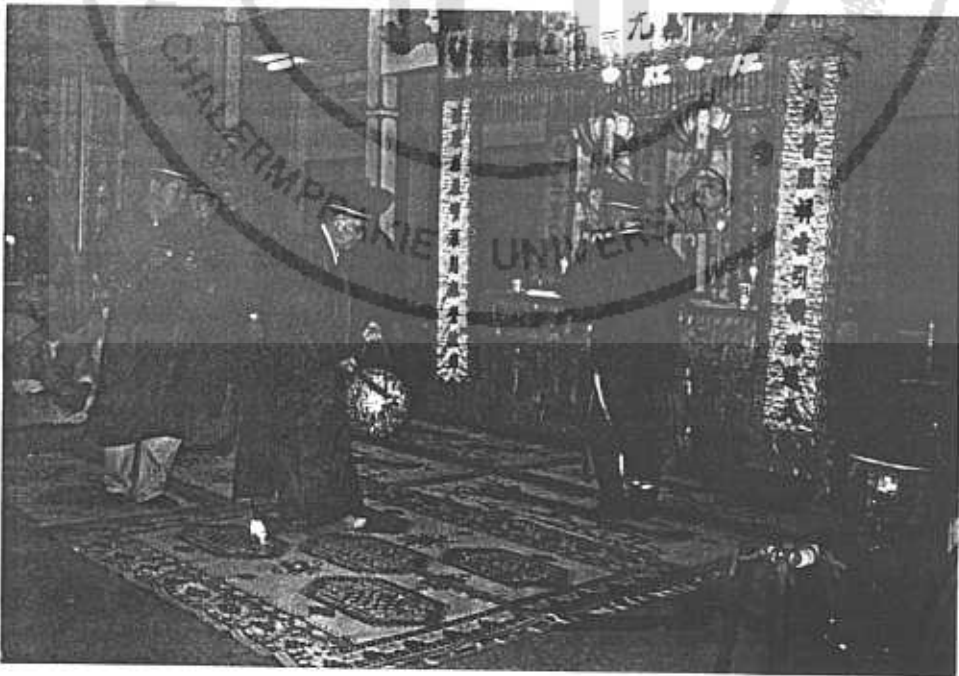
ภาพที่ 27 จำเป็นที่ลูกหลานต้องเผากระดาษเงินกระดาษทอง ดัดสินบน
ตัวกวั้น มิให้กักกันวิญญาณไว้

ภาพที่ 28 ตัวกวั้น มอบกระบองให้เล่าเซ เป็นเครื่องหมายว่าอนุญาต
ให้วิญญาณออกมาพบลูกหลานที่ต้องการแสดงความกตัญญู

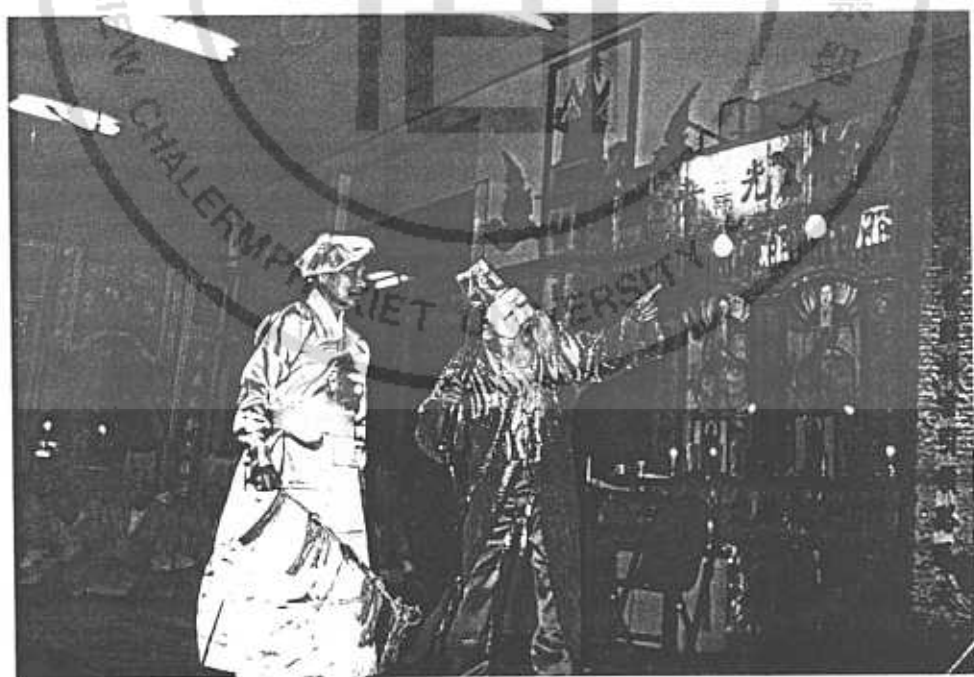
ภาพที่ 29 เสื้อผ้าผู้ตายสวมทับ โคมวิญญาน จัดไว้พร้อมรองเท้า ช้างๆ
มีสำหรับชุดกตัญญูของลูกชายที่อยู่แดนไกล (ต่างประเทศ)
ซึ่งไม่สามารถมาเข้าร่วมพิธีได้

ภาพที่ 30 ช่วงค่ำ เริ่มด้วยพิธีอินบ่าง นำวิญญานออกมาร่วมพิธี

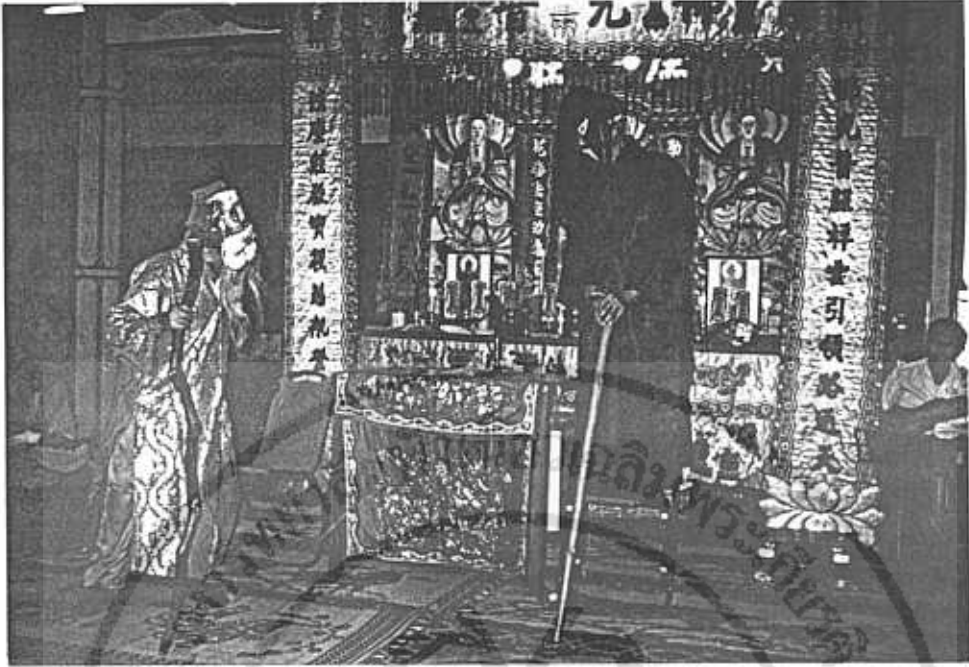

ภาพที่ 31 คังคู้ คือ ส่งสารแจ้งข่าวการตายให้พลเด็กกง เจ้าที่ประจำหมู่บ้าน
ที่เมืองจิน (ซุดแดง) ได้รับทราบ

ภาพที่ 32 พลเด็กกง ผู้ซุรภาพ ขอให้เทวดาหนุ่มชื่อ ต้าไกบูลี ออกมาช่วย

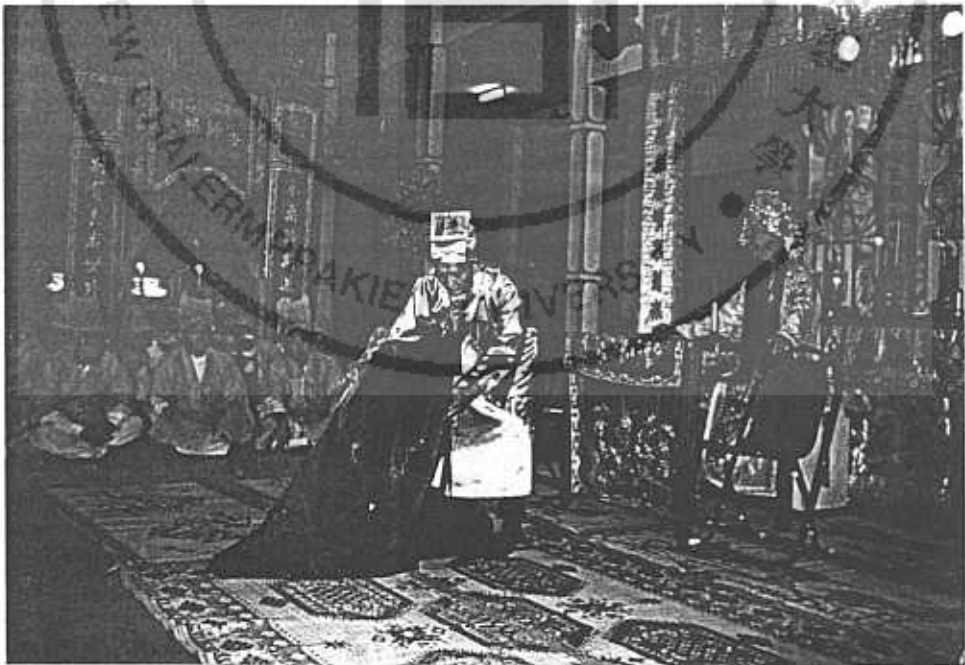
ภาพที่ 33 ญาติอันซพาลเจรจายขอเงินบนจากพลเด็กกง

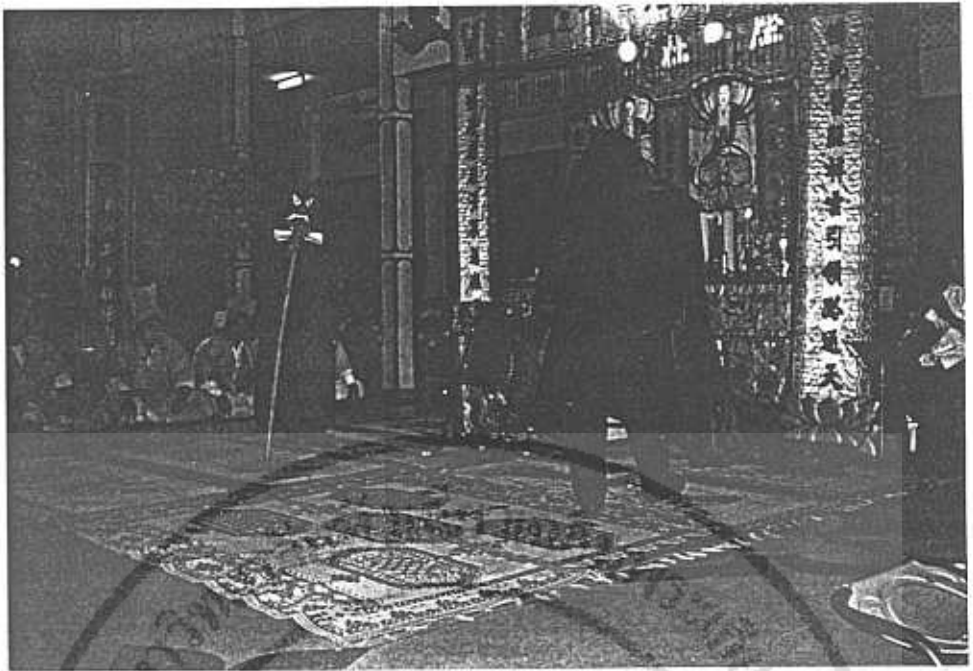
ภาพที่ 34 เข้มโหล่หวัง (ท้าวเวสสุวรรณค์ - คนนั่งเก้าอี้) บัญชาให้เิด (หมอ)
แมะตรวจอาการวิญญาณ (ในผ้าคลุมดำ)

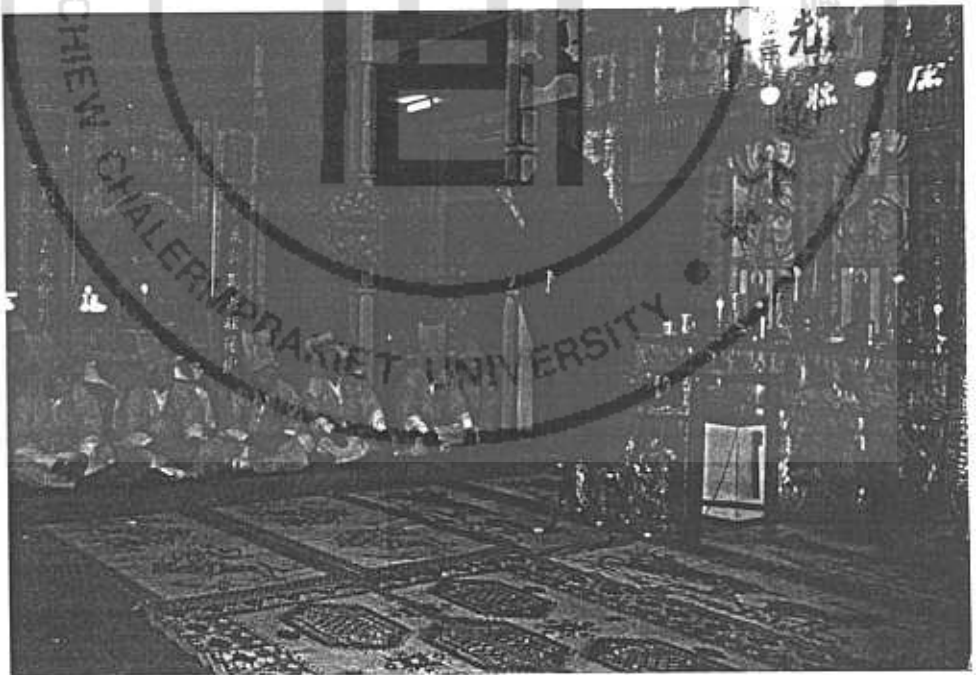
ภาพที่ 35 อีเตทำที่ด้นขา เพื่อใช้ทำน้ำบดอากาศเจ็บป่วยของวิญญาณ

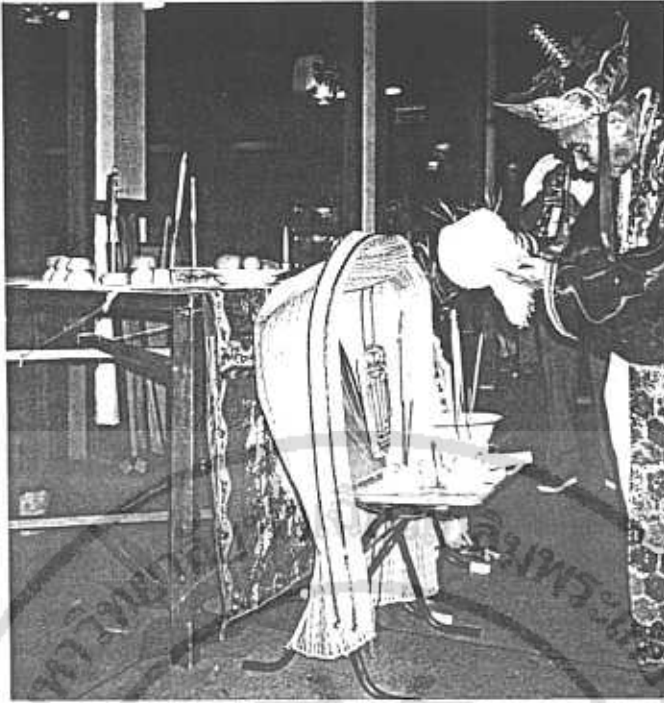
ภาพที่ 36 ตลอดจนปฏิบัติดูแลวิญญาณด้วยอาการอ่อนโยน

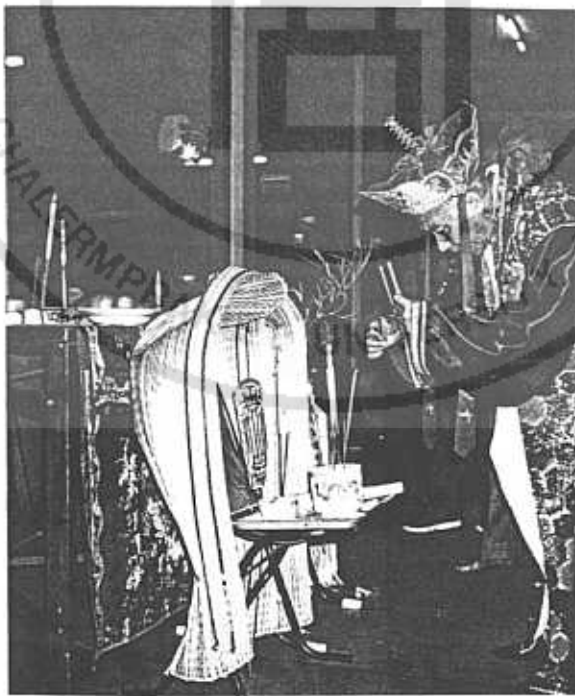
ภาพที่ 37 โก๊ยะ เซ (ลูกน้องอีกคนหนึ่งของเห่ยม โหล่หวัง) นำวิญญาน
ฝ่าขุมมรภทังลับดำน

ภาพที่ 38 จากนั้นนำวิญญานขึ้นไปบนหอสูง (บึงขางไห้)
เพื่อมองดูกลาน เป็นครั้งสุดท้าย

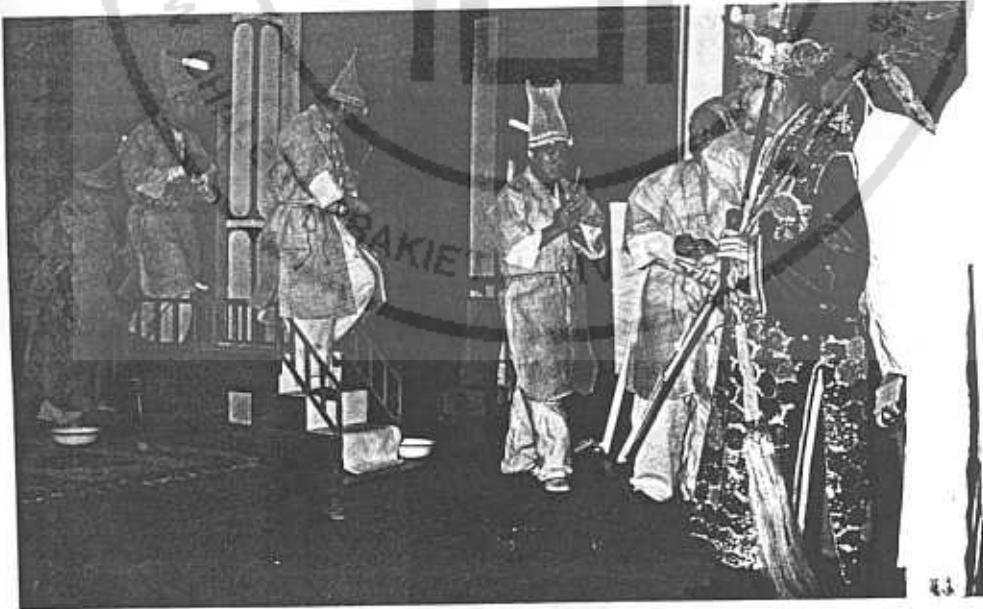
ภาพที่ 39 เสร็จสิ้นการแสดงงิ้ว เจ้าเซงจะทำพิธีอาบน้ำชำระวิญญาณให้สะอาด
(สังเกต ช้อนอาบน้ำที่ทำอย่างง่ายๆ)

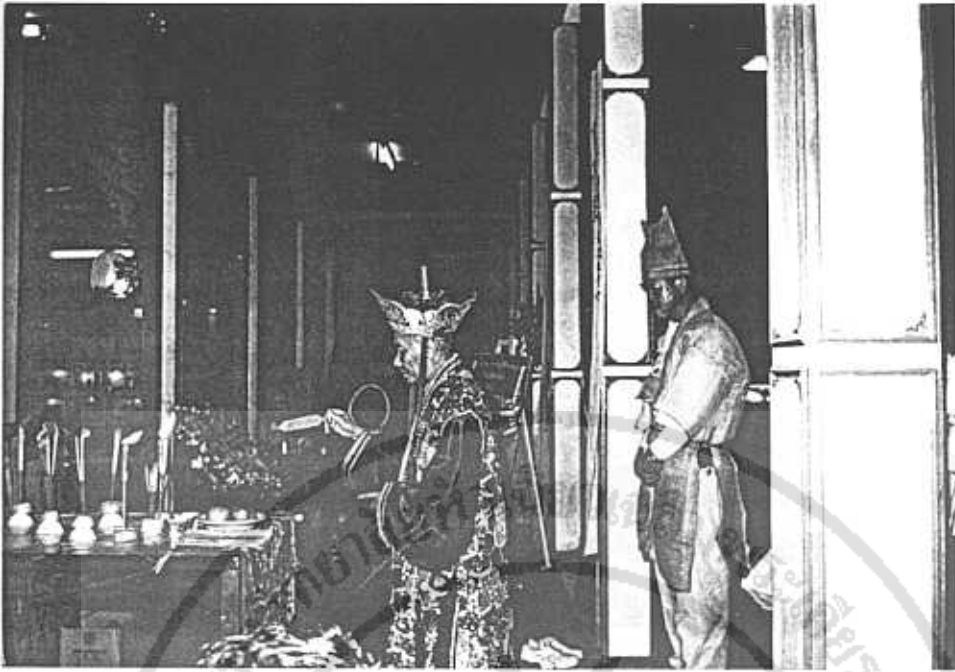
ภาพที่ 40 หวีम्मให้วิญญาณ ด้วยที่ทำอ่อนโยน

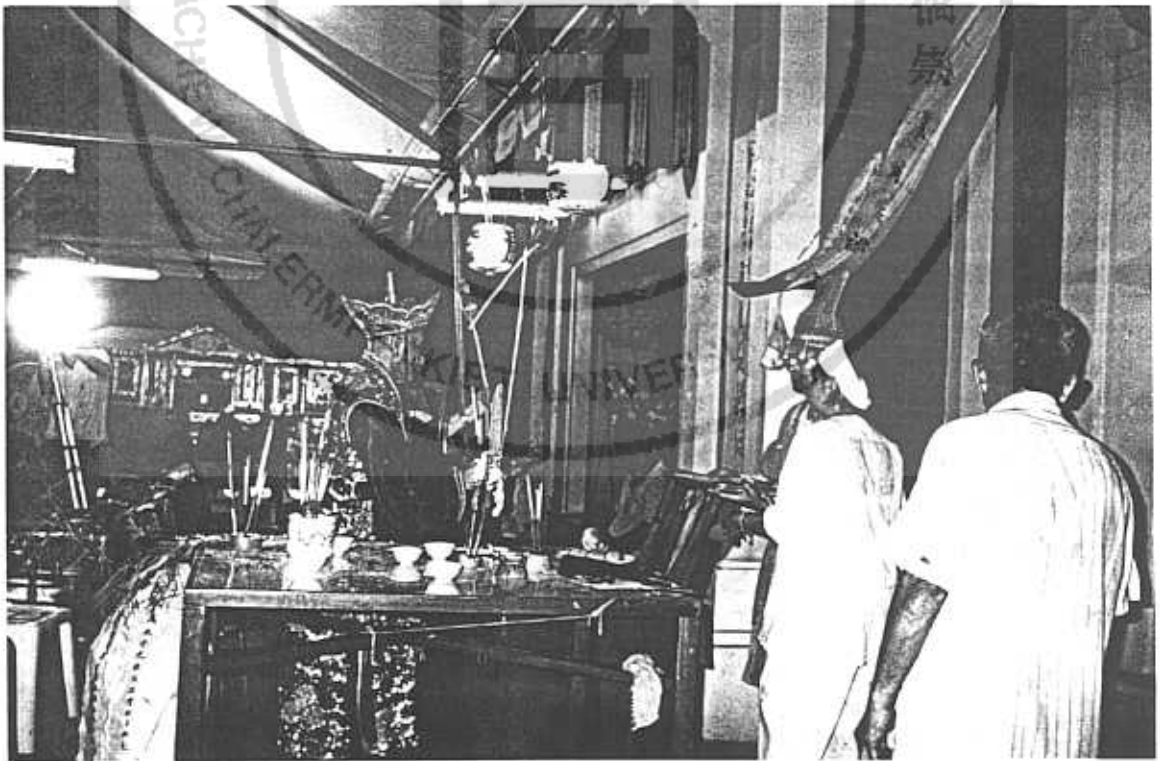
ภาพที่ 41 กรณีที่เข้าภาพต้องการทำพิธีให้มากกว่า 1 วิญญาณ ชุ่มอาบนำ จะขดให้กว้างขึ้น สังเกตป้ายชื่อวิญญาณขาว-ดำ หมายถึง เพิ่งเสียชีวิต และมีกระดางรูป แต่วิญญาณที่เสียชีวิตนานแล้ว ป้ายจะเป็นสีเหลือง ขอบแดงและไม่มีกระดางรูป

ภาพที่ 42 เต่าเซ ทำหน้าที่เชิญโคมวิญญาณ บริกรรมมนตร์พลงนำขบวน ลูกหลานข้ามสะพาน

ภาพที่ 43 เสร็จพิธีข้ามสะพาน เป็นพิธีพ่วงกก เต่าเซ ก่าสังใช้หัตถ์โบ
(มีตหมอ) สะกควิญญาณจรจัด

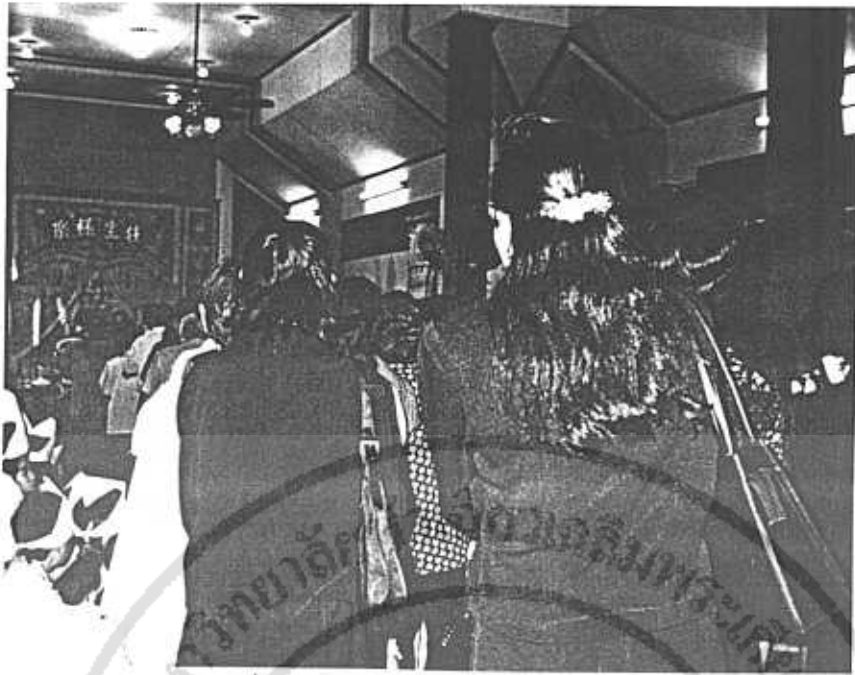
ภาพที่ 44 แล้วชำระวิญญาณให้สะอาดด้วยไฟ

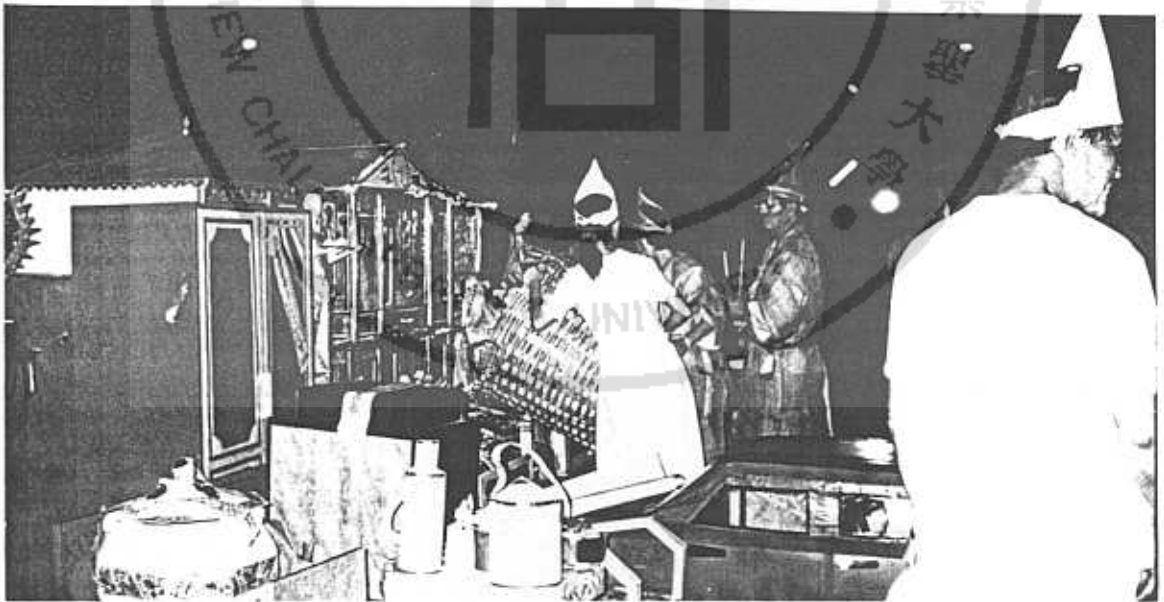
ภาพที่ 45 กรณีผู้ตายเป็นมารดา จะมีพิธีศั้วว่วยเหี้ยนสี่ (ชำระสระโลให้ตมารดา)
เป็นการแก้กรรมให้

ภาพที่ 46 ทำพิธีอ่านโองการ ชื่อ แซ่ผู้ตาย รายละเอียดของการเสียชีวิต
บ้านเกิด และรายชื่อลูกหลาน

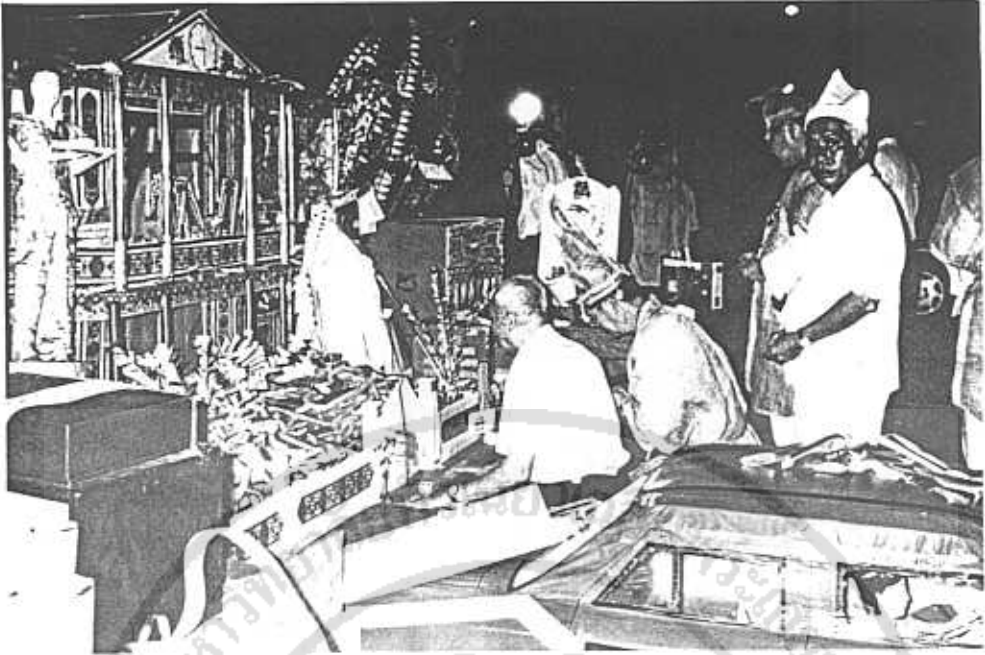

ภาพที่ 47 แล้วเชิญแขกเข้าทำพิธีค่านับศพ

ภาพที่ 48 ลูกหลานช่วยกันขนเครื่องกระดาษออกมากลางแจ้ง
เตรียมทำพิธีเผาอุทิศให้วิญญาณ

ภาพที่ 49 เต้าเซ (ในชุดแต่งกายปกติ) กล่าวคำอุทิศให้บุตรชายคนโตว่าตาม

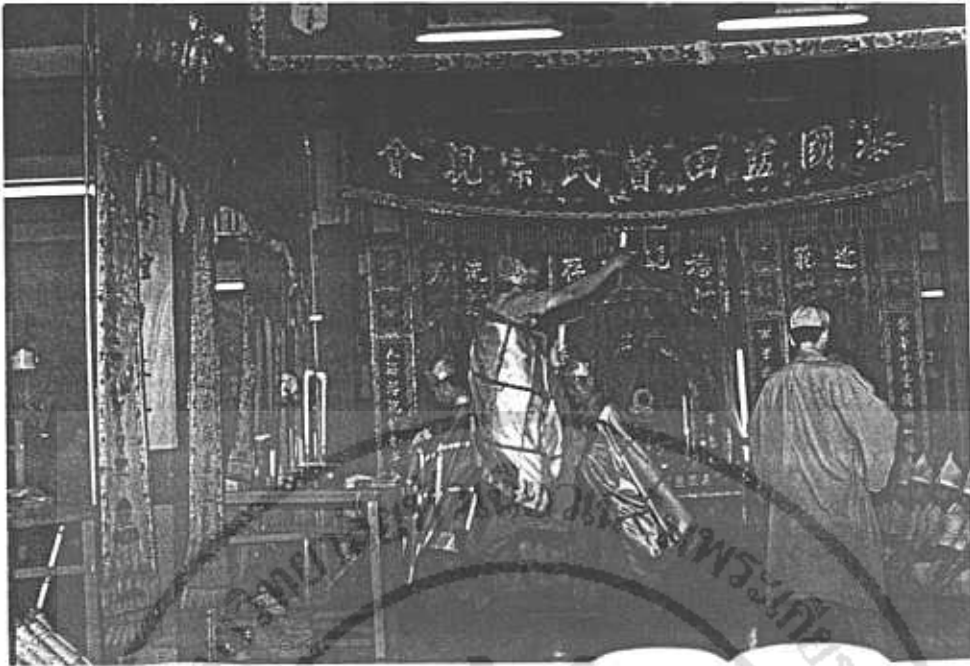
ภาพที่ 50 ลูกหลานวางรูป รอบกองเครื่องกระดาษเป็นการประกาศห้าม-
 วิทยาลัยจัดถือครองเครื่องกระดาษที่จะเผาอุทิศให้ผู้ตาย

ภาพที่ 51 เต่าเซ ในเครื่องแต่งกายชุดดำ สวมหมวกกลีบบัวสีแดง

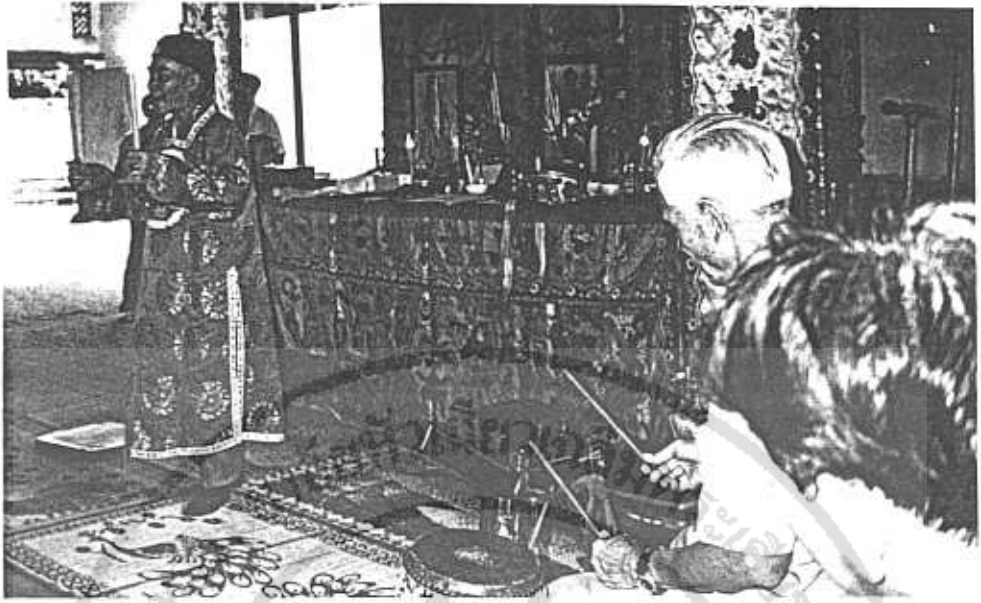
ภาพที่ 52 เต่าเซ ในชุดจิวรสีรุ้งขณะเดินนำแถวลูกหลานทำพิธีข้ามสะพาน

ภาพที่ 53 ชุดของผู้ประกอบพิธีงเด็กกลุ่มจีนและ ท่าที่พบ มักเป็นสี่ทิวหรือ
สี่ฟ้าและสวมจีวรลายอริฐ เมื่อค้องสวมบทบาทเป็นพระพุทธเจ้า

ภาพที่ 54 ผู้ประกอบพิธีงเด็ก อาจเป็นพระภิกษุ ในภาพเป็นพระภิกษุ
อานันนิกาช (ญวน)

ภาพที่ 55 กังเฮงกุน แซ่ค่าน เป็นเจ้าของคณะงิ้วเด็กจีนไหหลำคณะเดียวในไทย
ขณะนี้ ที่รับทำพิธีได้ ในภาพขณะประกอบพิธีถึงกระจากที่ศาลเจี้ยว
เอ็งเปี้ยว บางรัก

ภาพที่ 56 เจบ่วย คอยชี้แจงอธิบายพิธีกรรมให้ลูกหลานเข้าใจ
ขณะที่ทำหน้าที่ที่ตึ๊ฉาบด้วย

ภาพที่ 57

ชุดคัตสึญูหรือชุดกระสอบของลูกชาย
สวมทับชุดขาวหรือชุดผ้าดิบ มีถุงสี่ๆ
ห้อยที่เอวไว้เก็บสตาจค์เหรียญ เพื่อ
หย่อนกาละมังน้ำตอนเดินสะพาน

ภาพที่ 58

หลานปู (ชาย) คนแรก ซึ่งเปรียบเหมือน
ลูกคนเล็กแต่งชุดแบบลูกชายแต่มีแต้ม
จุดแดงที่หมวก

ภาพที่ 59 ลูกสาวที่ยังไม่แต่งงานออกเรือน ใส่กระโปรงเหมือนชุดของ
ลูกสะได้เพราะถือว่าเป็นลูกสาวในครอบครัวสามี

ภาพที่ 60 ลูกสาวที่แต่งงานออกเรือนแล้วไม่ใส่กระโปรง
ถือว่าเป็นลูกสาวของบ้านอื่นไป

• ภาพที่ 61 สุกเขย แต่งชุดขาว แด้มจุดฟ้าที่ผ้าโพกขาว

ภาพที่ 62 หลานใน (หลานปู่) หลานอื่นๆ แต่งชุดขาวล้วน โปกผ้าสามเหลี่ยม

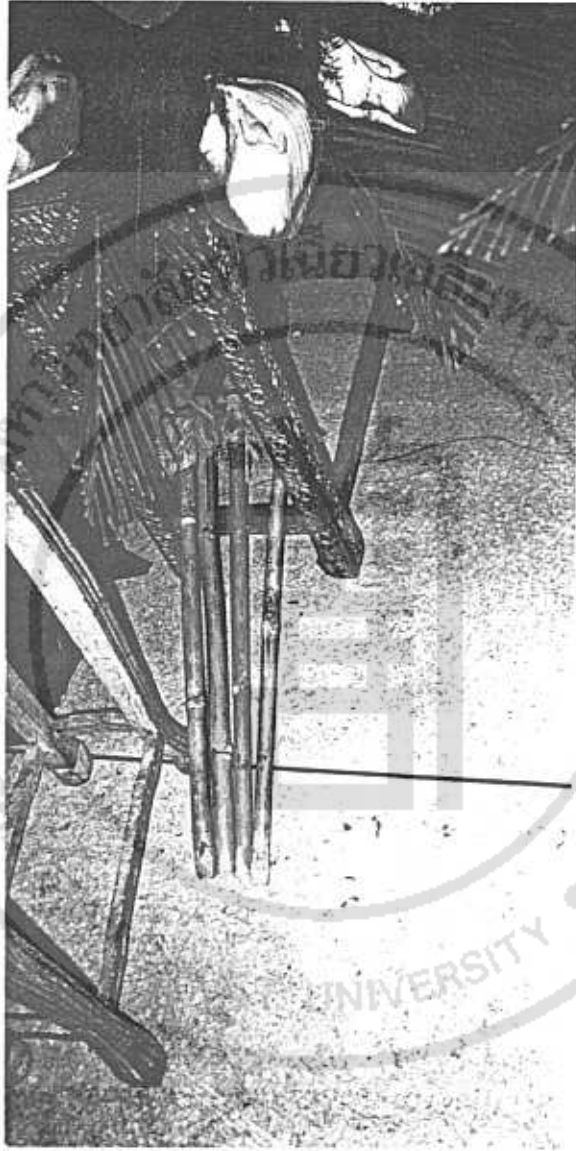

ภาพที่ 63 หลานนอก (หลานตา) แด่มจุดแดงที่ผ้าโพกขาว

ภาพที่ 64 หลานห่างๆ อนุโลมให้แต่งชุดขาวดำธรรมดาในขณะที่ร่วมพิธีข้ามสะพาน

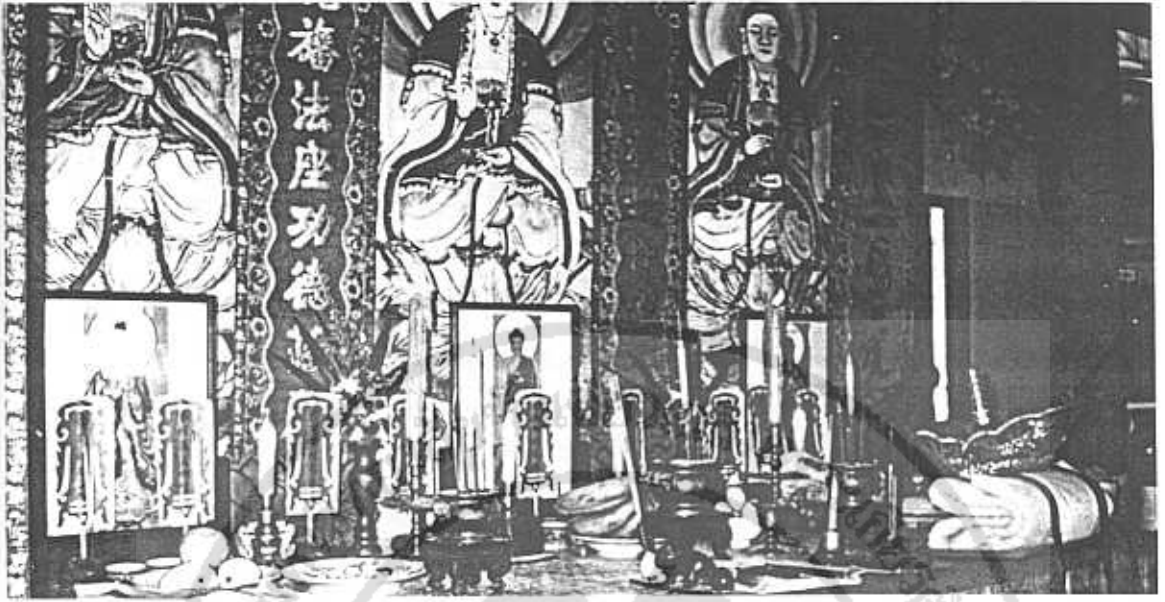

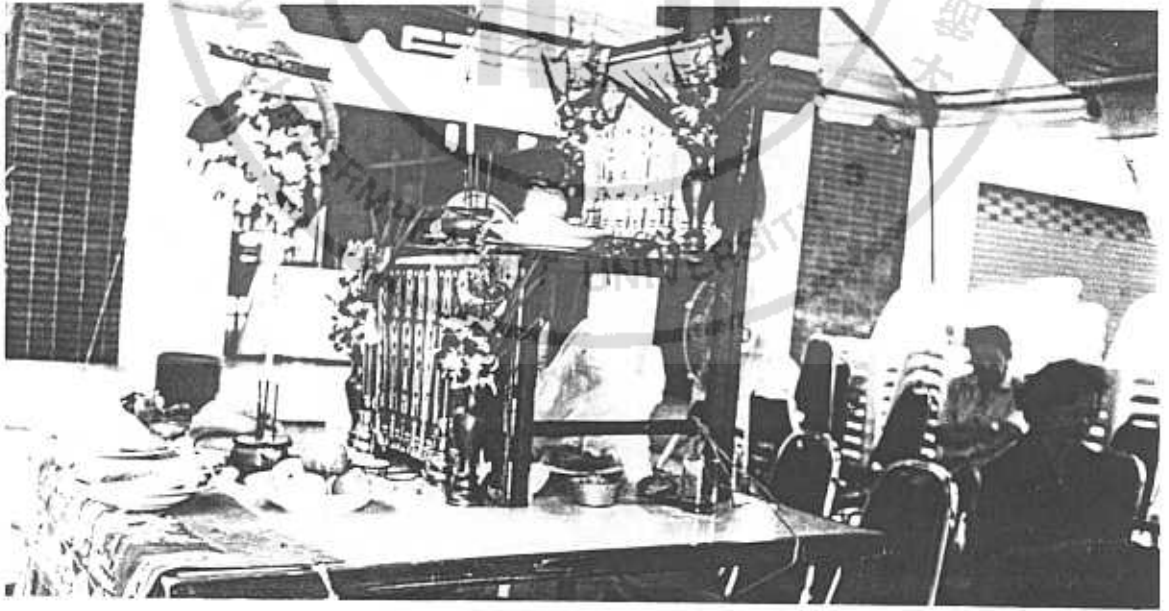
ภาพที่ 65 กระบองหรือเลียงโฮ สำหรับให้ลูกชาย ถี้อ้ายขึ้น วันเดินทางไปส่งศพ
 ถ้ำเลียงโฮสั้น ก็ยังแสดงอาการงุ่มง่ามของหลังก็ยังเป็นเครื่องสะท้อนว่า
 ลูกหลานต้องอดทนในการเดินทาง

ภาพที่ 66 ภาพถ่ายเก่า คู่เทียบกับภาพปัจจุบัน เป็นภาพลูกชายในชุดกระสอบ
สังเกตว่าใส่รองเท้าสาน เลี้ยงโฮยวามาก
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

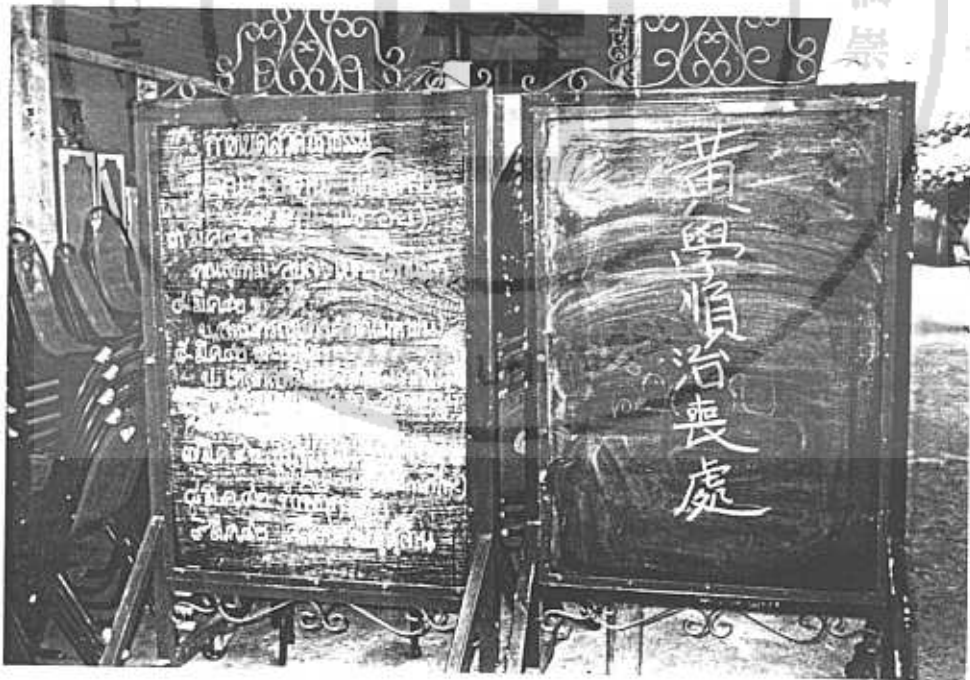
ภาพที่ 67 แท่นพิธีใหญ่ ซึ่งเคาเซมมักจะใช้ประกอบพิธีสวดกงเต็ก
มีภาพพระโพธิสัตว์เป็นประธาน

ภาพที่ 68 แท่นขมทูต ซึ่งตั้งอยู่ที่ชายคาศาลา

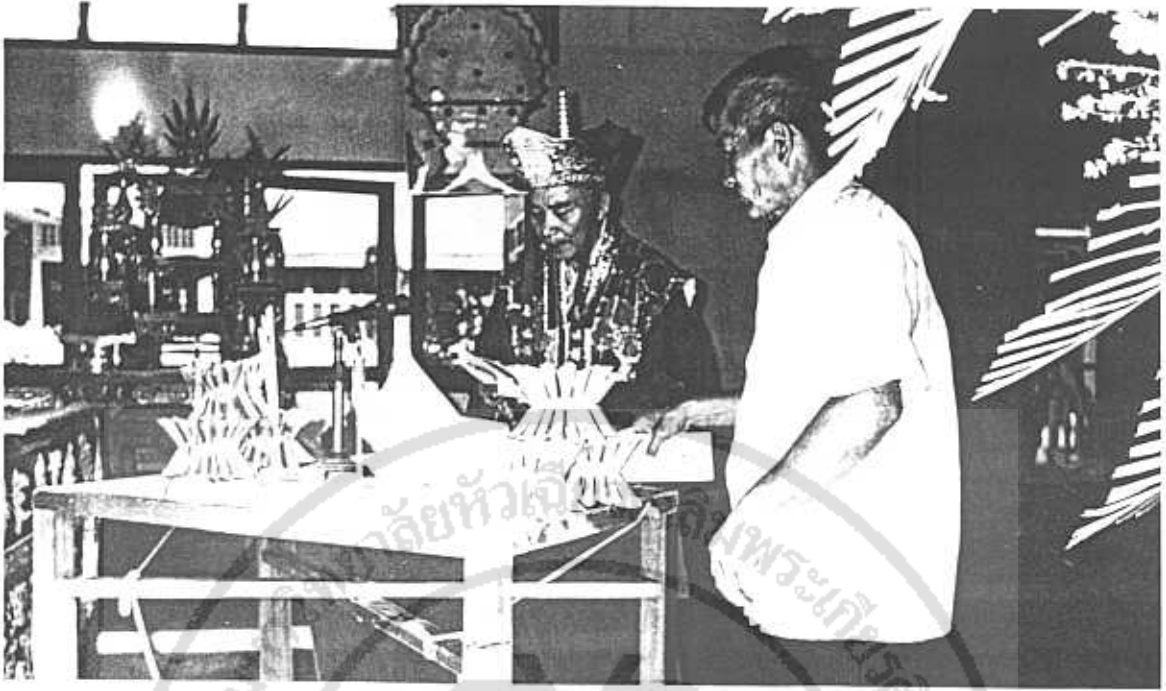

ภาพที่ 69 บริเวณแท่นพิธีเซ่นไหว้หน้าโรงศพ

ภาพที่ 70 กระดานดำแจ้งรายละเอียดการบำเพ็ญกุศล วัดทินกรนิมิตร จังหวัดนนทบุรี

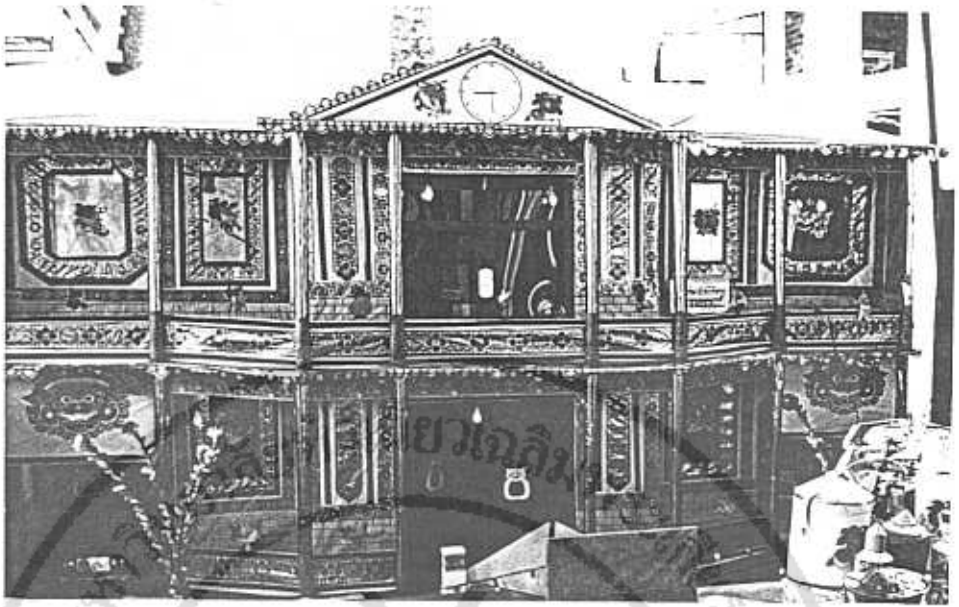
ภาพที่ 73 กระดาษเงินกระดาษทอง ซึ่งจะเผาเกือบตลอดเวลาระหว่างทำพิธี

ภาพที่ 74 ภาพถ่ายเก่า แสดงเครื่องกระดาษของเด็กตามยุคสมัย เช่น รถยนต์
เรือ ตู้เสื้อผ้า โต๊ะเครื่องแป้ง เป็นต้น

ภาพที่ 75 ของใช้กระดาบทุกชิ้นจะติดกระดาบสี่เหลี่ยมบอกชื่อผู้รับ-ผู้ส่ง
อย่างชัดเจน

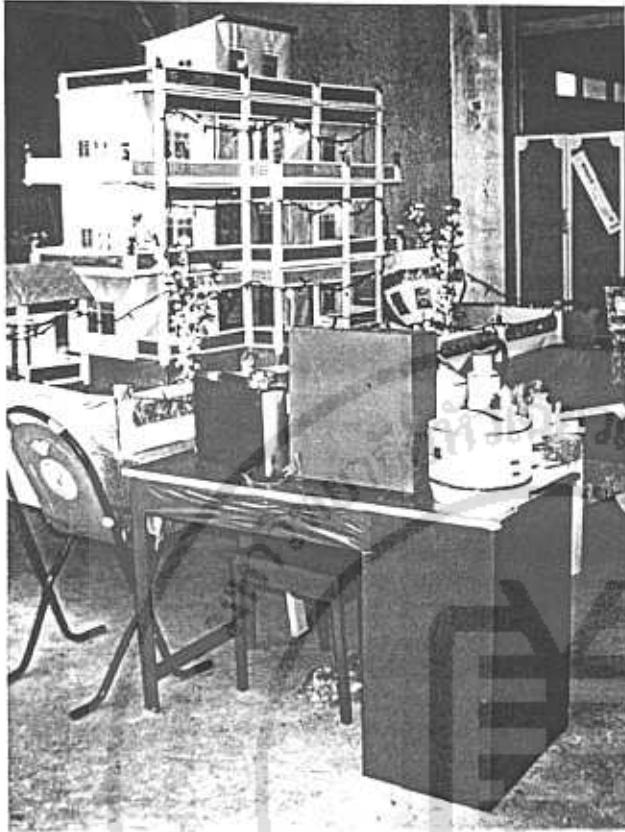

ภาพที่ 76 ฤดูหาลัดแบบโบราณ

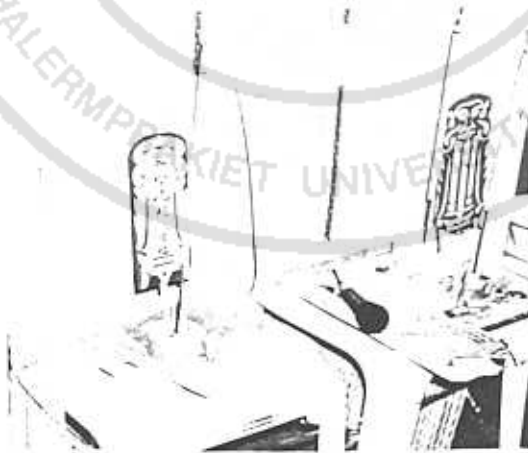
ภาพที่ 77
สุขภัณฑ์ล้างหน้าแบบโบราณ

ภาพที่ 78

โต๊ะทำงาน-เครื่องใช้ไฟฟ้า เบื้องหลัง
เป็นคฤหาสน์สามชั้นสมัยใหม่

ภาพที่ 79 ป้ายวิญญานผู้ตาย หรือเจซิน

ภาพที่ 80 ป้ายวิญญาณสีเหลืองผู้ตายผูกติดกับกิ่งไม้สด ป้ายสีเหลืองหมายถึง
ตายนานแล้ว ป้ายสีขาว หมายถึงเพิ่งตาย

玉清演教六祖傳科中正大夫理陰陽法事弟子陳法真代 為

中國海南省文昌縣羅豆市竹山村人氏僑居

泰國暖武里府直轄縣公賄暖路門牌十九之十八號假座越天那

軍呢匿第一廳地住奉

三教宣經演懺淨根破局解結薦金資度安亡事

陽上齋主孤子黃有耀在并有財有福有漢有海有源有傑塊

甘閣叻隆而邊匿三耶按沙破打沙女暖容心玲(通達)心梅落他娜(通泰)

暨男女孫合淚等 稽首 恭聞

佛法弘宣超度亡魂離苦海

優心救苦接引逝魄上仙躋陰陽具界假

弟切以超昇益月殊奉

HUACHIEW

ภาพที่ 82 คนเป่าดักหรือปี่ ต้องตามไปเป่าข้างๆ เคาะเซ
ตลอดเวลาของการทำพิธีช่วงเช้า

ภาพที่ 83 โกเนี้ยว ทำหน้าที่คอยเคาะฆ้องเล็กใกล้ๆ เจ้าเซขณะทำพิธีพื้พวกกก

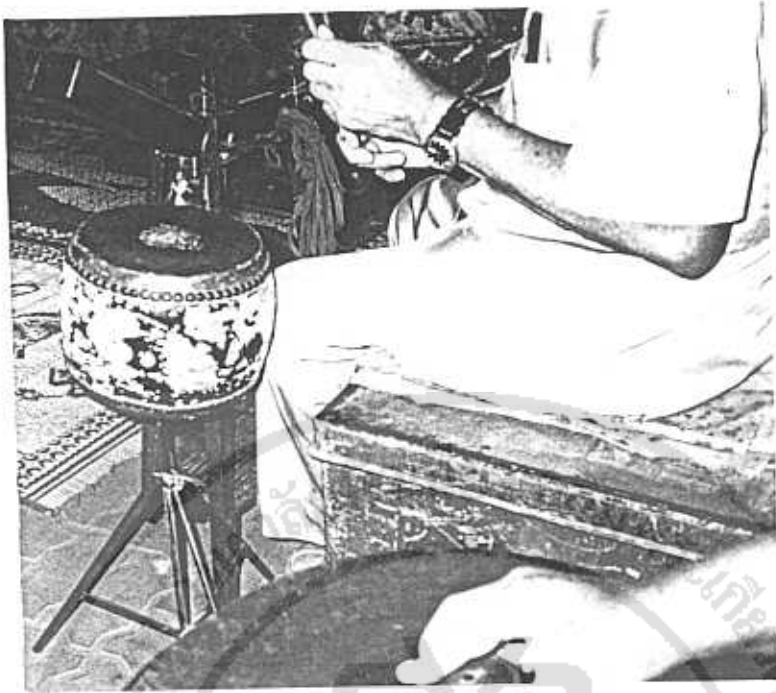
ภาพที่ 84 เจ้าเซต้นกระดิ่งกำกับเสียงดนตรี

ภาพที่ 85 คณะคนตรีมองเลขไปเบื้องหลัง

ภาพที่ 86 คนตีคี่เข้ยม - กล้ายพิม ต้องตีฆ้อง (โล) ไปด้วย

ภาพที่ 87 โท้ว- กลอง และกลองไม้ กำกับจังหวัด

ภาพที่ 88 บทสวดอักษรจีนซึ่งจะวางไว้บนแท่นพิธีใหญ่เสมอ

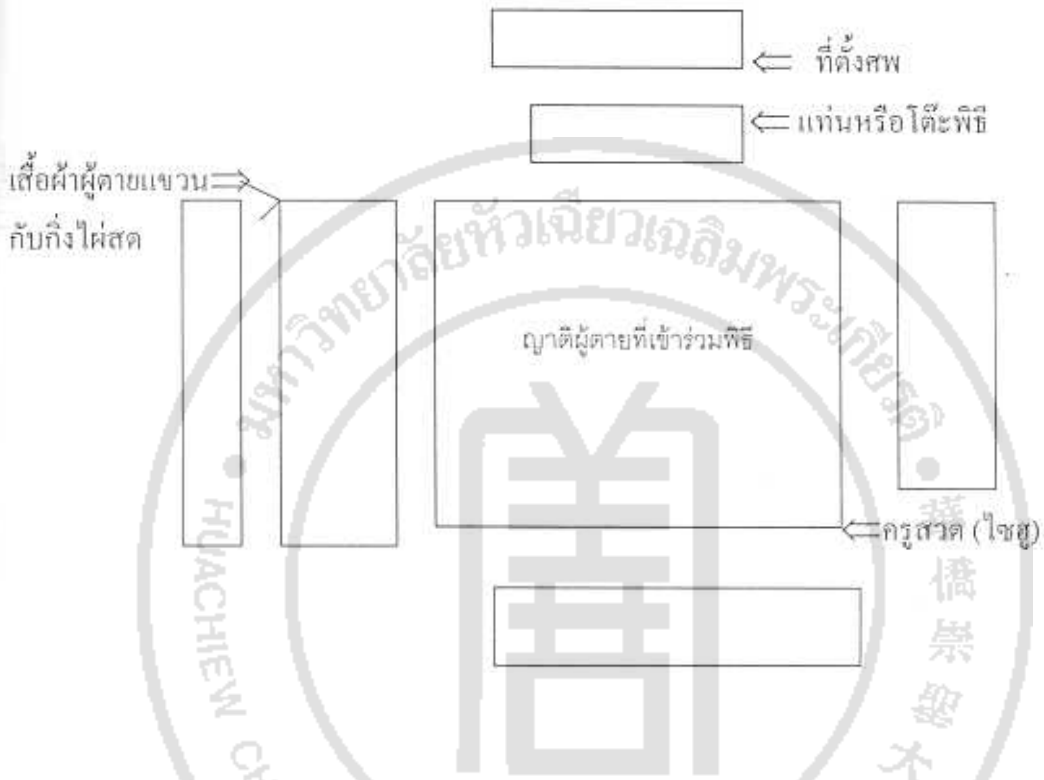

แผนที่ที่ 1 เกาะไหหลำ (Hainan)

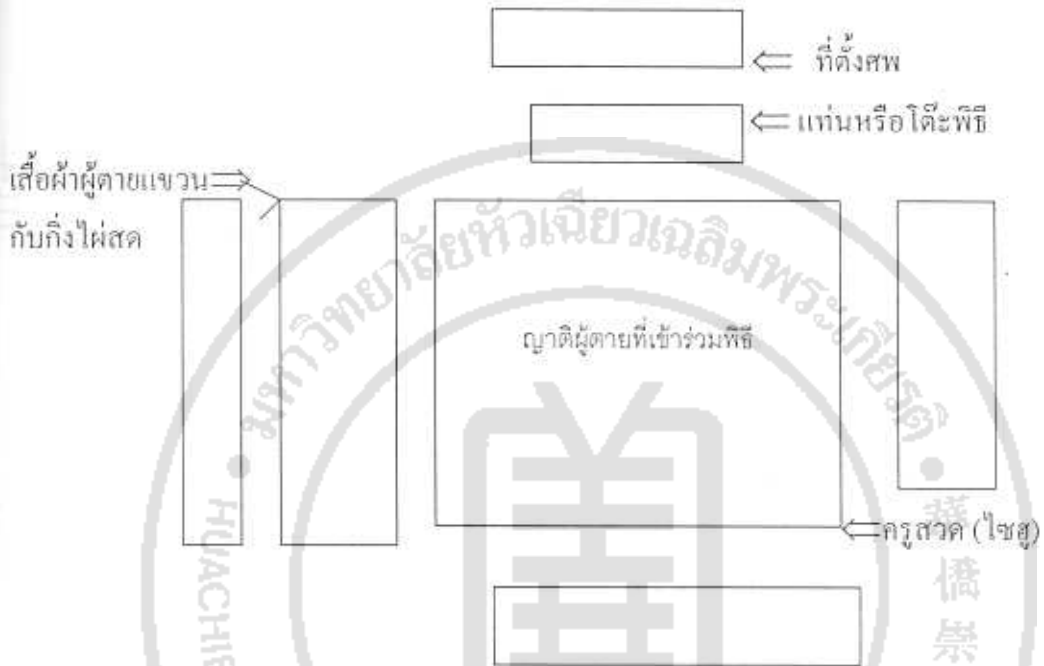
ที่มา : หนังสือ คนไทยและเครือข่ายคนไทยในมณฑลไหหลำและกึ่งโจว ประเทศ

สาธารณรัฐประชาชนจีน, 2542 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 9)

แผนผังที่ 4 แผนผังบริเวณมณฑลพิธีวงษ์ ของชาวจ๊กก๊กจิ๋ว จำลองจากศาลเจ้า
บ้านคลองจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านซ้ายเป็นฉาก
ที่สมมุติเป็นที่อยู่ของผู้ตาย มีกิ่งไผ่สดและเสื้อของผู้ตายแขวนอยู่
ด้านข้างฉาก (ภาพและคำบรรยายจากหนังสือ รายงานการวิจัยสนอง
พระราชประสงค์เรื่องนครศรีธรรมราช, 2540 หน้า 254)

แผนผังที่ 4 แผนผังบริเวณมณฑลพิธีสงฆ์ ของชาวฉีกษกจิ๋ว จำลองจากศาลเจ้า บ้านคลองจันดี อำเภอลำปาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านซ้ายเป็นฉากที่สมมุติเป็นที่อยู่ของผู้ตาย มีกิ่งไม้สดและเสื้อผ้าของผู้ตายแขวนอยู่ ด้านข้างฉาก (ฉากและคำบรรยายจากหนังสือ รายงานการวิจัยสนองพระราชประสงค์เรื่องนครศรีธรรมราช, 2540 หน้า 254)

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 MACHHEW CHALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำนองข้านหมื่นกันทรอบ

ตัวโน้ตที่ 1 ทำนองในพิธีโก้ยเกียด

ตัวโน้ตที่ 2 จังหวะกลองในพิธีอันบาง

ทำนองตอนดัมยา (มีการเปลี่ยนคีย์ จาก Eb เป็น Ab)

ตัวโน้ตที่ 3 ทำนองตอนอีเตดัมยา

ตัวโน้ตที่ 4 ทำนองโน้ตผ่านดับเดียน

ตัวโน้ตที่ 5 ทำนองพิธีนำวิญญาณข้ามสะพาน